

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande Se Barnet SOU 2017:6

Brottsofferjouren Sverige är inte remissinstans till denna rapport, men då detta berör frågor som vi har drivit i flera år ser vi det som angeläget att bidra med vårt yttrande.

9 Samförståndslösningar

Utredningen föreslår att obligatoriska informationssamtal ska föregå domstolsprocessen. Det kan säkert fungera och vara bra, men inte i de tvister om vårdnad, boende och umgänge där det handlar om våld i nära relation. Här borde lösningen istället vara att det införs obligatoriska ansvarssamtal för våldsutövaren.

10 Medlare

Utredningen förespråkar medling. Det kan naturligtvis vara en framkomlig väg i tvister där våld inte förekommit men enligt vår uppfattning är det uteslutet i de tvister om vårdnad, boende och umgänge där det förekommer våld.

11.4 Barnets bästa och barnets rätt att komma till tals

I enlighet med barnkonventionens regler om barns rätt att komma till tals (artikel 12) infördes år 1996 en bestämmelse om att domstolen vid bedömningen av barnets bästa ska ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad (numera 6 kap. 2 a § sista stycket FB).

Mot bakgrund av de långvariga bristerna i barns möjligheter att komma till tals och få sina åsikter beaktade, är Brottsofferjouren Sverige kritisk till att utredningen inte föreslår ytterligare åtgärder som innebär att dessa brister åtgärdas.

Barnkonventionen ska bli svensk lag och barnrättighetsutredningen som har utrett hur detta ska ske, konstaterar att det finns stora brister i barns möjlighet till delaktighet på en rad områden. Den slutsatsen drar även Brottsofferjouren Sverige utifrån den undersökning som barnrättighetsutredning gjort om hur ofta barnets inställning redovisas i utredningar hos socialnämnden och av tingsrätter. Undersökningen visar exempelvis att i den yngsta gruppen av barn, 0–5 år, redovisade tingsrätten inte i något fall vilken inställning barnet hade.

För att Sverige ska leva upp till de rättigheter som barn ges i barnkonventionen krävs att barn i tvister om vårdnad, boende och umgänge får reella möjligheter att komma till tals. Det är en rättighet även för yngre barn. För detta krävs system som skyddar barnet i sitt deltagande snarare än som skyddar barnet från att delta. Eftersom de lagstiftningsåtgärder som genomförts i syfte att stärka barns möjligheter att komma till tals och få sina åsikter beaktade, inte fått tillräckligt genomslag i praktiken krävs ett annat förhållningssätt och framförallt förändrade attityder. För att uppnå en förändring som innebär att **alla** barn ges möjlighet att komma till tals och bli lyssnade till krävs enligt vår uppfattning en företrädare som enbart har i uppdrag att bistå barnet och fungera som en garant för att barnet ska kunna utöva sin rätt. Det krävs en företrädare för barnet som har möjlighet att föra fram barnets åsikter i samtliga delar av processen. Brottsofferjouren Sverige är därför kritiska till att utredningen inte på allvar har försökt stärka barnets rättigheter genom att föreslå någon form av företrädarskap för barnet i dessa mål. Att fokusera på information till föräldrarna är naturligtvis positivt men leder inte automatiskt till att barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade stärks. Idag finns strukturer som hindrar att barn ges möjlighet att komma till tals. Att barn inte har en företrädare som enbart har till uppgift att bistå barnet i sitt deltagande utgör ett stort hinder. Barnet blir utlämnat till familjerättens och domstolens bedömningar av när det anses lämpligt att inhämta barnets åsikter samt de tolkningar som professionella gör av barnets åsikter. Utredningen Barnets rätt från år 1979 konstaterar att barnets möjlighet att påverka sin situation i vårdnads- och umgänges mål är liten. Därför föreslogs att barnet skulle ges talerätt. Av direktiven till den här utredningen framgår att utredningen skulle titta på olika lösningar för att stärka barnets rätt att komma till tals. Vi kan konstatera att den frågan enbart har berörts flyktigt och avfärdats med endast ett kortare resonemang kring för- och nackdelar med en sådan ordning.

Utredningen har konstaterat att möjligheten för barn att själva vara med i domstol fortsatt bör vara begränsad. Även denna bedömning

görs utan något djupare resonemang eller analys kring hur de brister som finns i dagens system skulle kunna avhjälpas och därmed möjliggöra för de barn som vill höras inför domstol att kunna göra det på ett tryggt sätt. Brottsofferjouren Sverige anser att det finns behov av ett mer långtgående resonemang och djupare analyser kring hur barn görs mer delaktiga. Det krävs dessutom skarpa förslag som innebär att det blir en förändring och att de brister i barns delaktighet som utredningen och andra har konstaterat faktiskt åtgärdas.

12.5 Riskbedömningar

Brottsofferjouren Sverige delar utredningens synpunkter om att det finns utrymme att förbättra riskbedömningarnas kvalitet. Regeringen har i regleringsbrev för budgetår 2017 gett Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF i uppdrag att ta fram ett handläggningsstöd för socialnämndernas arbete med riskbedömningar i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Det är vi positiva till. Brottsofferjouren Sverige har tidigare framfört kritik när det gäller riskbedömningsinstrumentet FREDA av flera olika orsaker. Ett av de allvarligaste problemen är att FREDA Farlighetsbedömning inte förmår fånga upp förövare med Borderline personlighetsstörning, vilket är mycket allvarligt eftersom forskning visat att det är förövare med denna störning som är överrepresenterade vid mord i nära relation i Sverige. Instrumentet släpper alltså igenom de farligaste förövarna, de som mördar. Brottsofferjouren Sverige anser att det är av absolut största vikt att samtliga riskbedömningsinstrument som används ska vara evidensbaserade samt utgå från en svensk kontext. Inte minst viktigt är detta när det finns barn inblandade. Då måste utgångspunkten alltid vara utifrån barnets bästa och ett barnrättsperspektiv.

15.6 Konflikt och försoning

Brottsofferjouren Sverige anser att det är olyckligt att utredningen ser våld i nära relation ses som en jämbördig konflikt som kan lösas med samarbetssamtal och medling. Detta försätter barnen i livsfara. Flera undersökningar visar dessutom att det i många tvister om vårdnad, boende och umgänge förekommer uppgifter om våld. Det faktum att det förekommit våld måste innebära att den brottsliga handlingen som en förälder utsatt den andra för går före alla eventuella insatser som bygger på samarbete.

Brottsofferjouren Sverige anser därför att det vid misstanke om våld så måste snabba interimistiska beslut om vårdnad, boende och umgänge vara utgångspunkten.

Många barn tvingas dessutom mot sin vilja till umgänge med den våldsutövande föräldern, som i de övervägande fallen är en pappa, han som är själva anledningen att de tillsammans med mamma måste leva skyddat. I Socialtjänstlagen (5 kap. 11 § SoL) står att socialnämnden särskilt ska beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp, av eller mot närstående, är brottsoffer. Inga andra brottsoffer tvingas av samhället att träffa sina förövare.

Monica Ekström
Vice Förbundsordförande

Fredrik Mellqvist
Vice Generalsekreterare